

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 378.147:78

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-1-9>**Людмила БАКАЛО,***orcid.org/0000-0001-8924-2732**провідна концертмейстерка кафедри музичного мистецтва
Київського національного університету культури і мистецтв
(Київ, Україна) bokaloludmila2@gmail.com***Оксана НЕСТЕРЕНКО,***orcid.org/0000-0001-5971-3177**народна артистка України,
професорка з наказу кафедри музичного мистецтва
Київського національного університету культури і мистецтв
(Київ, Україна) kavwata171726@gmail.com***ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ
МУЗИКАНТІВ-ВИКОНАВЦІВ ЗАСОБАМИ БЛАГОДІЙНИХ
ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ**

Стаття присвячена формуванню та розвитку духовної культури у студентів музикантів-виконавців, адже саме в теперішній час формується творча особистість нової незалежної та розвиненої України. Саме тому зміст навчальної роботи повинен будуватися на основі гуманізму освітнього процесу, засвоєнні і розвитку духовних, моральних, соціальних та культурних цінностей. Навчальна робота у закладі вищої освіти повинна бути основою на пріоритетних напрямках і забезпеченні всебічного розвитку та становлення творчої особистості, яка зможе без проблем ввійти в професійну діяльність. Навчальна робота поєднує в собі низку взаємопов'язаних виховних, навчальних та розвивальних заходів, які відповідають поставленій меті. Навчальна система у закладі вищої освіти – це складна психолого-педагогічна структура, ка містить в собі педагогічний процес, навчальну діяльність, безпосереднє залучення студентів до творчих благодійних проєктів, підготовка до участі у форумах та фестивалях. Професійна музична освіта – процес комплексний і багатоцільовий, однак при всій різноманітності видів професійної музичної діяльності, достатньо чітко сформульовано її головне завдання – залучення молоді до пізнання розвитку музичної культури, осягнення всіх її багатств, виховання інтересів до духовних цінностей людства. Одним із пріоритетних напрямів навчання студентів-музикантів у вищій школі є залучення їх, в рамках системи наскрізної практичної підготовки, до культурно-просвітницької та музично-благодійної діяльності. Діяльність студентів музикантів є різноманітною та багатогранною. Чим ширшим є коло діяльності, тим багатшою є духовна культура студента музиканта-виконавця та з'являється більша кількість перспектив для формування культурної та розвиненої особистості. Види навчальної діяльності не мають обмежуватися певними рамками, вони можуть змінюватися, втрачати актуальність або ж зовсім навпаки підвищуватися та ставати пріоритетними. Саме тому благодійні творчі проєкти до яких залучаються студенти музиканти-виконавці позиціонують себе як найвища культурна форма інновації в освіті та виступають певним інструментом для взаємодії викладачів, студентів, молоді та суспільства.

Ключові слова: благодійність, проєкт, студент, особистість, духовна культура.

Lydmila BAKALO,*orcid.org/0000-0001-8924-2732**Leading concertmaster at the Department of musical Arts
Kyiv National University of Culture and Art
(Kyiv, Ukraine) bokaloludmila2@gmail.com***Oksana NESTERENKO,***orcid.org/0000-0001-5971-3177**People's Artist of Ukraine,
Professor by Order at the Department of Musical Art
Kyiv National University Culture and Arts
(Kyiv Ukraine) kavwata171726@gmail.com*

FORMATION OF SPIRITUAL CULTURE OF STUDENT MUSICIANS-PERFORMERS THROUGH CHARITY CREATIVE PROJECTS

The article is devoted to the formation and development of spiritual culture among student musicians-performers, because it is at this time that the creative personality of the new independent and developed Ukraine is being formed. That is why the content of educational work should be built on the basis of the humanism of the educational process, assimilation and development of spiritual, moral, social and cultural values. Educational work in a higher education institution should be based on priority areas and ensuring the comprehensive development and formation of a creative personality who will be able to enter professional activity without problems. Educational work combines a number of interrelated educational, educational and developmental activities that meet the set goal. The educational system in a higher education institution is a complex psychological and pedagogical structure that includes the pedagogical process, educational activities, direct involvement of students in creative charitable projects, preparation for participation in forums and festivals. Professional musical education is a complex and multi-purpose process, but with all the variety of types of professional musical activity, its main task is quite clearly formulated – to involve young people in learning about the development of musical culture, to comprehend all its riches, and to cultivate interests in the spiritual values of humanity. One of the priority areas of education of student musicians in higher education is their involvement, within the framework of the system of end-to-end practical training, in cultural-educational and musical-charitable activities. The activities of student musicians are diverse and multifaceted. The wider the range of activities, the richer the spiritual culture of the student-musician-performer and the greater the number of perspectives for the formation of a cultural and developed personality. Types of educational activities should not be limited to certain frameworks, they can change, lose relevance, or on the contrary, rise and become a priority. That is why charitable creative projects in which student musicians-performers are involved position themselves as the highest cultural form of innovation in education and act as a certain tool for the interaction of teachers, students, youth and society.

Key words: charity, project, student, personality, spiritual culture.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день вища освіта в Україні орієнтується перш за все на особистість здобувача. А саме на розкриття духовного потенціалу студента і розвиток його здібностей до самовдосконалення та саморозвитку. Для більшого розвитку духовної культури студентів музикантів-виконавців потрібно враховувати сучасні інтереси та погляди молоді, залучати їх до корисної суспільної діяльності, до проєктів духовного спрямування, до волонтерсько-благодійних проєктів. Бо саме при такій діяльності студенти почнуть збагачувати соціальний досвід, розширяти свій кругозір, формувати різні фахові компетентності, будуть вчитися проявляти ініціативу та нести відповідальність за виконання поставлених завдань. Сучасний ефективним методом, який дозволить студенту музиканту-виконавцю проявити та розвинути особистісні якості, професіоналізм та духовну культуру є творчі благодійні проєкти.

Аналіз досліджень. Протягом останніх років дослідженням розвитку духовної культури у студентів займається велика кількість вітчизняних та закордонних вчених: О. Власенко, х. Боташева, К. Гагаріна, В. Долженко, В. Лаппо, О. Нестеров, О. Плавуцька, М. Роганова, І. Юстус та інші.

Однак виявивши велику кількість теоретичних наукових надбань у цьому напрямку, з точки зору практики науковці зіштовхуються з тією проблемою, що більшість студентів музикантів-виконавців не готові або не в змозі реалізуватися потім в професійній діяльності.

Метою статті є розгляд актуальності впровадження в освіту благодійних творчих проєктів, задля розвитку духовної культури у студентів музикантів-виконавців.

Виклад основного матеріалу. Особливо гостро на сьогодні постає в суспільстві проблема духовності, бо саме вона може впливати на зниження або навпаки підвищення духовного саморозвитку, підвищення або нівелювання духовних потреб людини.

Актуальним є дослідження духовної культури з точки зору декількох гостро проявляючих себе проблем, а саме: економічних, політичних, соціальних та культурних. Бо саме зниження цих складових може призвести до духовного занепаду особистості, а то і нації в цілому.

На думку Д. Зеркалова: «Духовне – це піднесене прагнення до світла, до істини, усього того прекрасного, божественного, досконалого, що допомагає досягнути справжні цінності та наблизитися до Вічності» (Зеркалов Д, 2012).

Л. Долматова та В. Яременко вважають, що духовне – це все пізнавальне, моральне та естетичне, яке поєднуючись в єдине знаходить відображення в ціннісній триєдності Істини, Добра і Краси (Долматова; Яременко, 2014).

Якщо брати до уваги те, що ми досліджуємо студентів, то потрібно зазначити, що саме студентський вік є важливим етапом у вихованні та розвитку духовної культури.

Більшість вчених вказують на певні вікові особливості людей студентського віку, що сприяють

їхньому духовному розвитку. До таких особливостей відносяться: самосприйняття, самопізнання, самовдосконалення, саморозвиток, визначення життєвих позицій як головного механізму духовного розвитку; емоційна рівновага та стабільність; визначення життєвих пріоритетів та цінностей; орієнтування на майбутнє; усвідомлення своєї соціальної ролі у суспільстві; несення певної відповідальності перед соціальним оточенням; постійне змінення сфери своїх інтересів від навчання до мистецтва та суспільної діяльності (Климишин, 2014; Лаппо, 2018; Плавуцька, 2010; Шкіренко, 2013).

На основі аналізу наукових праць з даної проблематики визначено, що поняття «культура» розглядається різними світовими дослідниками як спосіб та шлях реалізації особистісних сил, як виконання людиною своєї діяльності, яка прямо залежить від творчості. Наприклад В. Гнатюк та О. Гелета вважають, що культура є високим та найбільш досконалим рівнем діяльності людини і до цього рівня потрібно прагнути, а також удосконалювати його до особистісного рівня (Гнатюк; Гелета, 2014).

В ході дослідження було виявлено деякі особливості навчально-виховного процесу у ЗВО, які відіграють головну роль у вихованні та розвитку духовної культури у студентів музикантів.

Г. Фазилзянова стверджує, що саме морально-культурне середовище студентських колективів, гуманний стиль спілкування і поведінки, спрямування студентів до творчої самореалізації та самовдосконалення дозволить розвинути у здобувачів духовну культуру (Фазилзянова, 2004).

Л. Вольнова зазначає. Що заклад вищої освіти є так званим центром соціальної активності великого міста, який допомагає налагодити міжкультурний діалог в студентському колективі, в якому присутні представники різних культур, національностей та релігій (Вольнова, 2013).

М. Роганова акцентує увагу на той вплив науки, мистецтва, природничих та гуманітарних дисциплін, які викладаються у закладі освіти та великий арсенал можливостей для успішної самореалізації студентів у навчальній, соціокультурній, професійній, міжособистісній сферах, від епізодичного партнерства до ціннісної взаємодії (Роганова, 2012).

Сьогоденний світ особистості – це світ всіх життєвих цінностей, які є основними для буття людини. Переоцінка цінностей особистістю докорінно змінює основні духовні закони людини, що може призвести до духовної кризи. На сьогоднішній день проблема цінностей є дуже актуальною тому, що саме з базових цінностей форму-

ється людське в людині. Саме більшість базових цінностей формують індивідуальний духовний рівень особистості.

Останні роки у вищу освіту нашої країни активну впроваджується людино центрований підхід, який передбачає, що людина є найвищою цінністю у світі. Такий підхід акцентує свою увагу на розвитку та саморозвитку особистості в залежності від її потреб та здібностей, а також від задоволення нею своїх освітніх та творчих потреб. Саме тому під час взаємодії педагога зі студентами, останні стають суб'єктами створення освітнього середовища, яке буде задовольняти духовні потреби здобувачів та сприятиме їхньому духовному розвитку. Саме тому педагоги при роботі зі студентами повинні відкривати та розвивати «людину в людині», тобто закладати фундамент для творчої реалізації та самореалізації. Здобувачі повинні опанувати велику науку, навчитися бути вірними, альтруїстичними, любити оточуючих.

Для того, щоб повноцінно сформувати та розвинути духовну культуру у студентів музикантів-виконавців, вбачаємо активне їх залучення до благодійних творчих проєктів. До таких проєктів потрібно залучати студентів з першого по п'ятий рік навчання, разом з викладачами або тьюторами. Такий вид діяльності дозволить якісно та практично підготувати майбутніх музикантів-виконавців. Благодійні творчі проєкти можна проводити у наступних форматах: тематичні лекції – проєкти, фестивалі, звітні концерти, конкурси, творчі зустрічі, різного роду майстер-класи, спільні концерти викладачів та студентів, експериментальні вечори, поєднання різних видів музичного мистецтва. В теперішній час дуже актуальним є впровадження творчих лабораторій або творчих гуртків, в яких здобувачі зможуть втілювати свої задуми у життя, застосовувати різні творчі новації. Для більшої зацікавленості студентів старших курсів можна залучати в якості керівників різних проєктів, під керівництвом викладачів.

Приймаючи участь у благодійних творчих вечорах студенти музиканти-виконавці можуть проявити свою харизму, амбіції, громадянську позицію та світогляд, а також краще адаптуватися та соціалізуватися в культурному просторі та до майбутньої професійної діяльності.

Є. Куршев вважає, що за допомогою такого виду діяльності студенти виконують певні соціальні функції: просвітництво публіки та її духовне збагачення, виховання та задоволення потреб суспільства (Куршев, 1989).

Звертаємо увагу на те, що особистість студента розвивається і формується під впливом різних факторів: об'єктивних, суб'єктивних, суспільних, природних, внутрішніх, зовнішніх, незалежних та залежних від волі та свідомості.

Головною метою благодійних творчих проєктів є система виховної роботи в процесі життєдіяльності студентів та формування у них певних ставлень до навчання, а в подальшому і до професійної діяльності. Зазвичай чим відповідальнішим буде благодійний проєкт, тим більше та якісніше здобувачі будуть до нього ставитися і тим якіснішим буде результат участі у такому проєкті. Благодійність є дуже важливою умовою формування, розвитку і перетворення світогляду.

Найважливішою умовою благодійної діяльності під час здобуття фахової освіти є правильна організація та реалізація творчих благодійних проєктів. Для того, щоб правильно організувати та реалізувати творчий благодійний проєкт необхідно виконати певні кроки, а саме: зробити постановку мети, сформулювати завдання, обрати об'єкт та спланувати сам проєкт:

- мета завжди повинна бути конкретизованою, досяжною і передбачувати кінцевий результат;
- завдання творчого благодійного проєкту повинні бути конкретизованими і нести практичні результати;
- об'єкт творчого благодійного проєкту обирається за певною тематикою та напрямком (соціальний, культурний, просвітницький та інше);

– планування проєкту передбачає визначення переліку та впровадження і виконання завдань під час реалізації проєкту.

Для того, щоб правильно спланувати та реалізувати творчий проєкт необхідно реалізувати деякі етапи:

1. Етап підготовки та організації. Сутністю цього етапу є проведення аналізу досвіду благодійної діяльності та збір потрібної інформації.
2. Етап планування та прогнозу. Даний етап полягає у визначенні та постановці головної мети та завдань, прогнозування кінцевого результату і етапне планування творчого благодійного проєкту.
3. Етап організації та виконання. Під час цього етапу відбувається практична реалізація завдань проєкту.
4. Підсумковий етап. Має на меті аналіз усіма учасниками проєкту результатів впровадження творчого благодійного проєкту та подальше прогнозування, щодо його реалізації.

Висновки. Отже, можемо зазначити, що запровадження благодійних творчих проєктів в закладі вищої освіти, а особливо при підготовці майбутніх музикантів-виконавців сприяє: по-перше формуванню у студентів гуманістичних, моральних, громадянських якостей, а по-друге формує і розвиває у них духовну культуру та цінності, допомагає визначити мету, зміст та сенс буття; життєві цінності, позиції та переконання. Залучення студентів до такого виду діяльності допоможе їм безболісно та швидко адаптуватися до професійної діяльності в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зеркалов Д. В. Духовна безпека: монографія. Київ: Основа, 2012. 118 с.
2. Долматова М. П., Яременко В. І. Формування естетичних ціннісних орієнтацій особистості як суттєвого елемента її духовної культури. *Економіка. Управління. Інновації* : електрон. наук. фах. вид. 2014. № 1. С. 1-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_35
3. Климишин О. І. Психологічні особливості розвитку духовності старшокласників у процесі навчання: автореф. дис. на здобуття ступ. к. психол. н.: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Прикарпатський університет ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2004. 19 с.
4. Лаппо В. В. Теоретико-методологічні засади формування духовних цінностей студентської молоді в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Ін-т проблем виховання НАПН України. Київ, 2018. 43 с.
5. Плавуцька О. П. Педагогічні умови розвитку духовних цінностей студентів у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к. пед. н.: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Тернопільський національний пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2010. 20 с.
6. Шкіренко О. В. Психологічні умови розвитку духовних цінностей та особистісно-професійної складової духовної культури особистості студента. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2013. №1. С. 38-41.
7. Гнатюк В. В., Галета О. В. Педагогічні умови формування духовної культури у майбутніх учителів початкових класів. *Педагогічний пошук*. 2014. № 1. С. 28-30.
8. Вольнова Л. М. Вищий навчальний заклад як центр активності великого міста. *Сучасні міждисциплінарні дослідження: історія, сьогодення, майбутнє : результати першої заочної міжнародної конф.* : зб. наук. праць (24 вересня 2013 р.). Київ: Аграр Медіа Груп, 2013. С. 16-20.
9. Роганова М. В. Культурно-виховне середовище вищого навчального закладу як один з чинників виховання духовної культури сучасного студента. *Педагогічний дискурс*, 2012. Вип. 12. С. 264-267.
10. Курышев Е. В. Исполнительская практика как форма профессиональной подготовки учителя музыки. К.: КГПИ, 1989. 75 с.

REFERENCES

1. Zerkalov D. V. Dukhovna bezpeka [Spiritual security]: monhrafia. Kyiv: Osnova, 2012. 118 s. [in Ukrainian].
2. Dolmatova M. P., Yaremenko V. I. Formuvannia estetychnykh tsinnisnykh orientatsii osobystosti yak suttievoho elementa yii dukhovnoi kultury [The formation of aesthetic value orientations of the individual as an essential element of his spiritual culture.]. Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii: elektron. nauk. fakh. vyd. 2014. №1. S. 1-10. [in Ukrainian].
3. Klymyshyn O. I. Psykholohichni osoblyvosti rozvytku dukhovnosti starshoklasnykiv u protsesi navchannia [Psychological features of the development of spirituality of high school students in the process of learning]: avtoref. dys. na zdobuttia stup. k. psykol. n.: spets. 19.00.07 «Pedahohichna ta vikova psykholohiia». Prykarpatskyi universytet im. Vasylia Stefanyka. Ivano-Frankivsk, 2004. 19 s. [in Ukrainian].
4. Lappo V. V. Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia dukhovnykh tsinnosti studentskoi molodi v navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchoho navchalnoho zakladu [Theoretical and methodological principles of the formation of spiritual values of student youth in the educational process of a higher educational institution]: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: spets. 13.00.07 «Teoriia i metodyka vykhovannia». In-t problem vykhovannia NAPN Ukrainy. Kyiv, 2018. 43 s. [in Ukrainian].
5. Plavutska O. P. Pedahohichni umovy rozvytku dukhovnykh tsinnosti studentiv u protsesi vyvchennia dystsyplin humanitarnoho tsyклу: avtoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia k. ped. n.: spets. 13.00.07 «Teoriia i metodyka vykhovannia». Ternopil'skyi natsionalnyi ped. un-t im. V. Hnatiuka. Ternopil, 2010. 20 s. [in Ukrainian].
6. Shkirenko O. V. Psykholohichni umovy rozvytku dukhovnykh tsinnosti ta osobystisno-profesiinoi skladovoi dukhovnoi kultury osobystosti studenta [Psychological conditions for the development of spiritual values and the personal and professional component of the spiritual culture of the student's personality]. Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti. 2013. №1. S. 38-41. [in Ukrainian].
7. Hnatiuk V. V., Haleta O. V. Pedahohichni umovy formuvannia dukhovnoi kultury u maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Pedagogical conditions for the formation of spiritual culture among future primary school teachers]. Pedahohichni poshuk. 2014. № 1. S. 28-30. [in Ukrainian].
8. Volnova L. M. Vyshchyi navchalnyi zaklad yak tsentr aktyvnosti velykoho mista [A higher educational institution as a center of activity of a big city]. Suchasni mizhdystsyplinarni doslidzhennia: istoriia, sohodennia, maibutnie: rezultaty pershoi zaochnoi mizhnarodnoi konf. : zb. nauk. prats (24 veresnia 2013 r.). Kyiv: Ahrar Media Hrup, 2013. S. 16-20. [in Ukrainian].
9. Rohanova M. V. Kulturno-vykhovne seredovyshe vyshchoho navchalnoho zakladu yak odyin z chynnykiv vykhovannia dukhovnoi kultury suchasnoho studenta [The cultural and educational environment of a higher educational institution as one of the factors in the education of the spiritual culture of a modern student.]. Pedahohichni dyskurs, 2012. Vyp. 12. S. 264-267. [in Ukrainian].
10. Kuryshev E. V. Ispolnitel'skaya praktika kak forma professional'noj podgotovki uchitelya muzyki [Performing practice as a form of professional training for a music teacher]. K.: KGPI, 1989. 75 s. [in Ukrainian].